

موضوع بحث امکان اعتراض در ساختار سیاسی است و اینکه چگونه می‌شود امکان اعتراض مشروع را در ساخت سیاست فراهم کرد؟ مسئله در بخشی از بدنه سیاسی کشور به این سمت پیش رفته که گویی راه حل مسئله این است که مکانی معین شود که افراد در آنجا حضور یابند و اعتراض خود را در چهارچوب‌های قانونی و با مجوز پیشینی اعلام کنند، حکومت امنیت برقرار کند و با شکیبایی صدای معترضان را بشنود، پروتکل و نظام حقوقی مشخصی جهت انجام این کار برقرار گردد که باعث شود اعتراض‌ها به اغتشاش مبدل نشود و صدای اعتراضی از آشوب و اغتشاش مصون بماند. به نظر می‌رسد مطابق این نگاه، چنانچه چنین فرایندی به این صورت محقق شود، مسئله اعتراض و اغتشاش حل می‌شود.

گاهی تصور می‌شود اگر مکان خاصی مثل پارک یا ورزشگاه را به اعتراض اختصاص دهیم، دیگر در اعتراضات اجتماعی با اغتشاش روبه‌رو نخواهیم شد و در نتیجه هم حاکمیت هزینه امنیتی شدن فضا را نمی‌دهد و هم صدای اعتراض مردم سرکوب نمی‌شود. به گمان نگارنده، چنین پاسخی به مسئله اغتشاش نوعی نگاه ساده‌انگارانه و تقلیل دادن مسئله است. به نظر این تصور، تصور خامی است، ولو اینکه آن را ضمن نگاه به تجربه سایر کشورها، تحت نظام‌های حقوقی مختلفی دنبال کنیم. مسئله در ایران فقدان مکان مشخصی برای اعتراض نیست، مسئله پیچیده‌تر است. به چه چیزی اغتشاش می‌گوییم؟ اغتشاش، اعتراضی نیست که چون جا و مکان خاصی ندارد در خیابان می‌ریزد و این‌گونه نیست که با مکان دادن به اعتراض می‌توانیم از تبدیل اعتراض به اغتشاش جلوگیری کنیم.

اغتشاش، اعتراضی است که در کلیت امر فرم ندارد، بی‌فرم است. بی‌فرم بودن اغتشاش یا فرم نداشتن اعتراض و تبدیل آن به اغتشاش چند وجه دارد: یکی اینکه نامحدود و نامتعیین است. اعتراضی که نامتعیین باشد، اعتراض به همه چیز، همه‌کس و کل ساختار است که همان براندازی است. اعتراض نامتعیین، براندازی است. مسئله اعتراض این نیست که برایش مکانی فراهم کنیم یا نکنیم. فراهم کردن مکان مشخص برای این نوع اعتراض معنا ندارد و گرنه حاکمیت مکانی برای اعتراض نامتعیین، فراهم می‌کند، اما در مقابل، معترضانی که اعتراضشان نامتعیین است و محدود نیست، تن به این امر نمی‌دهند. این‌طور نیست که اگر حکومت جایی برایشان تعیین کند، در آنجا حضور پیدا کنند و سر ساعت بروند و پس از پایان بازه زمانی اعلام شده خداحافظی کنند و به خانه‌هایشان برگردند. چنین سازکاری چه از طرف حکومت و چه از طرف این قسم معترضان نشدنی است. در واقع مسئله فراهم کردن مکان یا موقعیت نیست. در این مورد، مسئله متعین کردن اعتراض است که می‌تواند راه‌گشا و راه حل باشد؛ پس ویژگی اولی که موجب